

Nagy László felvétele

Tébláboló tábla

Mi pontosan tudjuk, hogy a szövegmezőn nem legelnek tehénnek. A szövegmezőn a szemünket legeltetjük, de tejet azért nem adunk, legföljebb helyet a helyesbítésnek. Igen, mert van úgy, hogy értetlenül állunk egy tábla előtt, és könnyen hanyatt vágódunk. Bizony, kilóg a lóláb, és ha közel hajolunk, remekül fejbe is rúg. Na, ennél kellemesebb élményeket kívánnék e tábla közelében sétálóknak. Ez nem félreértés, új magyar találmány: frissen vágott konyhakés. Aki nem hiszi, járjon utána, csak nehogy felbotoljon a csodákozástól egy földön hempergő kukába. A hiányzó betűket, úgy tűnik, elvitte az influenza. Vagy az infláció?

P. Sz.

Embertanászaink fél évszázada

Az embertan (az antropológia) eredete visszanyúlik a legrégebbi időkre, valamikor a 18. században alakult ki. E tudományág művelői közül itthon elsőként Török Aurélt kell kiemelnünk, aki különösen a koponyatanban tette nevét elismertté. A szegedi antropológusok 50 éves múltja tekintetében vissza, ugyanis a vallás- és közoktatásügyi miniszter 1940. október 19-én rendelte el a tanszék (akkor Embertani és Fajbiológiai Intézet, 1945-ig) létesítését, amely a Szegedi Tudományegyetemen. Ezzel a budapesti mellett, városunkban alakult meg a második antropológiai intézet. Bartucz Lajos (megyeinkben, Szegvárott született) professzor vezetésével.

Az új intézet a jelenlegi központi egyetemi épületben, az egykori reáliskolában (Dugonics tér) kapott el-

helyezést, majd 1952 óta működik jelenlegi helyén, a régi lezárt iskolában, az Egyetem utcai épületben.

A tanszék az elmúlt 50 év alatt európai viszonylatban is jelentős történeti, embertani gyűjteményt hozott létre, a kutatást és az oktatást is szolgálóan. Az intézmény szakmai és segédanyagait az utóbbi években növekedett.

Az antropológiai tanszék jeles külföldi kapcsolatokkal rendelkezik, és ebben nagy szerepet visz a biológiai intézetek kiadványa, az Acta Biologica, amely közel 40 éves múlttal rendelkezik, és főszerkesztője Farkas Gyula professzor.

Különösen a hatvanas évektől kezdődően számos külföldi szakember látogatja a tanszéket, ezzel is elismerve az itt folyó kutatómunkát.

Bátyai Jenő

Lilik, ablakok...

Szólt, szólt a hang, s gyors mozdulattal nyitottam ki az ablakot, hogy jobban halljam a gyermekkor visszajött októberi dallamát. Lilik... lilik... hideg köd, kesernyős mosárral lopódzik be, mint ha a fehér-tó aranyló nádasok kotujából áradna, pedig ez a város széle kis tavak, körtöltesi erdők fanyar lombillata, keveredve szegedi paprika- és hagymatisztogatók szagmolekuláival. A csillagok felől jnt Nagyapám, ki olyan volt, mint minden más öregember, azaz egészen megsemmisült, mert beszélgetni tudott a vadludakkal. Kedveseket mondhatott nekik, mert a ludak majdnem mindig vidámak voltak, lekiáltottak, megjöttünk, hozzuk a fagyos zimankót... lilik... lilik... Akkor értettem őket, de már alig tudok vadludbaul... csak emlékeimmel beszélgetek hangjuk hallatán. S miért jó, hogy azért nem felejtettem el teljesen? Talán jó megállni egy ablaknyitási gondolatra, megállni a tülekedő gyalogos sietésben. Jó szárnyra kapni, el abból, amiben vagyunk, időzavarból, gondból, inflációból, és parttalan, keckeledő pártoskodásból.

Jó észrevenni a visszatérő és örök köszöntésüket, a szegedi ősz első vadlud-

csapatát, lilik, mi megvagyunk, hát tik...? Mi is... hál istennek, hogy itt vagytok, tudom jöttötök mosolyogni való apróság, de nekem — így ablaknyitáskor — frissítő szellemi lélegzetvételtem is. Es sokaknak még, kik engedik kitárni lelkük ablakait. Anser albifrons — ahogy az ornitológus doktorok mondják, lilik lud, annak aki a szép magyar szavakat szereti, Márton Lilla (Marcsi) ahogy a szegedi gyerek hívja...

Vadlud-meteorológia: mostani pár napos későbbi érkezésük enyhébb telet jósol, de a közeli napokra, éjszakákra az idő meghidegülni kezd. Ők tudják, de nekünk talán nem is ez a fontos érkezésükben... inkább a lilik kiáltásuk, amely ha „bejut” a természetbe csukott füleink, „ablakaink” át... ha szép szavakkal, madárszóval, képesek jó érzéseket kelteni... lilik... lilik.

Annyit értek hangotokból, hogy énbenem a madarász tudás csak arra jó, hogy tolmácsoljam nektek nekünk... szeretnék szavakkal jó érzéseket kelteni. Engedjük hozzánk a vadludak hangjait, tárjuk ki nemcsak az ablakot.

Ugye, Nagyapó...

Csizmazia György

A falusi turizmus 2000-ben

„Európai falvak és a falusi turizmus 2000-ben” címmel nemzetközi konferencia kezdődött hétfőn Kaposváron. A Magyar Falusi Turizmus Vendéglátók Szövetségének rendezvényén 13 ország társszervezeteinek képviselői, neves külföldi és hazai szakemberek cserélik ki tapasztalataikat a Nyugat-Európában széles körben elterjedt, Magyarországon most szerveződő turisztikai ág további fejlesztéséről.

A konferencia két fővédnöke Antall József Miniszterelnök és Catherine Lalumière, az Európa Tanács főtárgyalója. Ez utóbbi szervezet az Európai Gazdasági Közösséggel egyetemben 1990-et az európai turizmus évének nyilvánította.

A konferencia négy napja alatt a szakemberek szekciókban tanácskoznak a falusi turizmus állami támogatásáról, örökségfenntartó szerepéről, anyagi erőforrás-hasznosító jelentőségéről, integrálásáról és piacra segítéséről. A tanácskozás végén ajánlásokat fogalmaznak meg az Európa Tanács és a magyar kormány számára. (MTI)

Újabb jelentős munkával gazdagodott a magyarországi italianisták tudományos tevékenysége; megjelent Miklós Fogarasi: Nuovo manuale di storia della lingua italiana. (Az olasz nyelv történetének új kézikönyve) a firenzei Le Monnier kiadó gondozásában. Fogarasi professzor, a JATE Olasz Tanszékének nyugalmazott vezetője, nemzetközi hírnévű nyelvész, akinek számos könyve jelent meg mind Magyarországon, mind Olaszországban.

Több évtizedes nyelvtörténeti munkásságát mutatja — számos tanulmány mellett — egy egyetemi jegyzet a hatvanas évekből, vala-

Duray Miklós

„Hiányzik az Alkotmánybíróság”

Az amúgy is bonyolult szlovákiai nemzetiségpolitikát az utóbbi hetekben tovább kuszálta a helyi kormány döntése: nyelvtörvényre van szükség Szlovákiában. Ennek körülményeiről kérdeztük Duray Miklós parlamenti képviselőt, az Együttélés mozgalom vezetőjét, aki szombaton a SMIKK-kerekasztal-beszélgetésre érkezett Szegedre.

— Duray úr, önök szerint szükséges-e ez a nyelvtörvény?

— Inkább elkerülhetetlen. Szlovákia lakosságának 80 százaléka akarja, tehát sajnos teljesen lényegtelen, hogy mi jónak látjuk-e. Úgy is mondhatnám, hogy a parlamentnek a kész helyzetet kell elfogadnia. A kérdés csak az, hogy a törvényt tartalmaz majd.

— Erre vonatkozólag önök saját tervezetet dolgoztak ki. Miben különbözik ez a Szlovák Nemzeti Párt, illetve a Nyilvánosság az erőszak ellen mozgalom által benyújtott javaslatoktól?

— A Szlovák Nemzeti Párt tervezete kizárólag a szlovák nyelvet írja elő hivatalos nyelvként. A Nyilvánosság az erőszak ellen javaslata ennél sokkal toleránsabb, a miénk pedig az utóbbihoz abban különbözik, hogy pontosan meghatározza a kisebbségi nyelvek használatának jogi védelmét is: azt, hogy az etnikai csoportok nyelve mely területen és hogyan legyen egyenjogú a szlovák nyelvvel. A másik két tervezet közötti különbség viszonylagos, mert alapjában véve mindkettő rossz; egyik azért, mert elnyomó, a másikban pedig jogi hiányosságok vannak, és ezáltal bármikor a kisebbségek ellen lehet fordítani.

— Az erősödő szlovák nacionalizmus hatására kialakult-e közös magyar nemzetiségi platform?

— Az Együttélés és a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom között igen, noha a részletkérdésekben akadnak véleménykülbségek. A Független Magyar Kezdeményezés mozgalom viszont nem csatlakozott ehhez.

— Az elmúlt héten Prágában kerekasztal-beszélgetésen találkoztak a magyar politikai mozgalmak képviselői. Nem vetődött fel a romániaihoz hasonló érdekvédelmi egység igénye?

— Ilyen formában nem. Az Együttélés és az MKDM Szlovákiában legalább olyan mértékben támogatja a magyarságot, mint Romániában az RMDSZ. Egy frissen készült felmérés szerint a megkérdezett magyarok 65-70 százaléka az Együttélést, 25-30 százaléka az MKDM-et támogatja. Az FMK-val csak 4 százaléka rokonszenvezik.

— A törvényvita ügyében levelet küldtek Vaclav Havel szövetségi miniszterelnöknek. Gondolja, hogy képes tenni a szlovák szelsőségek ellen?

— Vannak hozzá eszközei, de kérdés, hogy alkalmazni fogja-e ezeket. A levélre még nem érkezett válasz. Azóta már találkoztunk a szövetségi kancellária vezetőjével, aki szerint nem volna hasznos, ha Szlovákiában nacionalista nyelvtörvényt fogadnának el.

— Ha a szlovák parlament mégis ezt hagyja jóvá, a szövetségi kormány felülbíráhatja a döntést?

— A kormány nem, de a szövetségi parlament az alkotmányértésről bejelentést tehet a legfelsőbb ügyésznek. Ezt neki ki kell vizsgálnia, és amennyiben bebizonyosodik, eljárást kell indítania az alkotmányérték ellen. Azért ez a procedura, mert a szövetségi köztársaságban egyelőre nincsen alkotmánybíróság.

— Az eljárás Szlovákiában heves tiltakozást váltana ki...

— Ha viszont nem tennék meg, akkor a jogállam kialakításának szándékát nem lehetne többé komolyan venni.

— Duray úr, köztudott, hogy az utóbbi időben Ön-

nek megromlott a viszonya Vladimír Meciar szlovák miniszterelnökkel. Mi ennek az előzménye?

— A nézeteltérést Meciar provokálta. Márciusban, amikor még belügyminiszter volt, a magyarokra célozva azzal fenyegetőzött, hogy a megüresedett börtöncellákba ugatja majd az — úgy mond — elégedetlenkedőket. Ez egyértelmű volt. Később, miután miniszterelnök lett, hivatalos fórumokon is többször hangoztatta, hogy Szlovákia déli részén a magyarok által keltett feszültségek miatt tarthatatlanná vált a selyzet. Valótlan állítás; éppen az ilyenekből ke-

letkeznek a valódi feszültségek... Kérve nyelvtörvényt, hogy fogadja az Együttélés vezetőit. Még válaszolni sem volt hajlandó. A parlamenti folyosókon viszont nyíltan kimondta: a mozgalommal esetleg tárgyalna, de semmiképpen sem úgy, hogy én is részt veszek ebben. Ezek után egy televízió sajtókonferencián nyilvánosan fasisztának nevezett.

— Miért éppen önt vette célba?

— Magam sem értem. Feltehetően ugyanazért, amiért Szlovákiában az Együttélést még sokan nem szívelelik. Mert ellenzik, mert sok benne a tudatos ember, mert a programja konkrét és európai. Egyetlen szlovákiai párt programja sem áll ennyire közel az európai szellemiséghez. Úgy látom, hogy ott a politika még mindig azon a szinten áll, ahol ellenségséget kell keresni a nemzet egységesítéséhez.

Pánek Sándor

Átvétel

Hallgatom vasárnap délután a szegedi rádiót. Var-ga Miklós emígy füstölög. Nyáron, az István, a király-ról videofelvétel készült, archiválási célból. Kérte: másolják át neki a kazettát, ha dd mutassa majd az unokáinak. Meg is tették — 2 ezer 500 forintért!

A szabadtéri játékok igazgatója, Winkler Zsuzsa érdeklődésünkre elmondta, ők a városi televíziót bízták meg, hogy előadásairól videofelvételt készítsen. Ezért a Játékok egyetlen kópiát kap, előadásonként 20-30 ezer forintért, a vtv pedig saját műsoraihoz részleteket ad a produkciókból, maximum 20 percet. A szabadtéri VHS-kazettája nem alkalmas másolásra, azt a vtv végzi, s ezért számol fel másolási díjat.

A vtv-nél Pavlovits Miklós vezető elmondta, hogy a professzionális másolóberendezésnek a működtetése igen drága, óránként 500 forintba kerül. Mivel a darab átvétele, montírozása két és fél órát igényel, ezért minden másolásért kénytelenek 2 ezer 500 forintot felszámolni.

M. T.

Szegedi professzor az olasz nyelv történetéről

mint a Tankönyvkiadó által publikált Nuovo manuale di storia della lingua italiana (1987) című munkája. Voltaképpen a most megjelent kézikönyv eme előzőnek átdolgozott, kibővített változata; a szerző képet fest az olasz nyelv kialakulásáról, szövegemlékekkel illusztrálva a nyelvi változást. Beszél az olasz dialektusok sokszínűségéről is, melynek konkrét történeti magyarázata van. Azzal indokolható, hogy az olasz nemzeti egység csak igen későn, a múlt század közepén alakult ki, s ez igen kedvezett a dialektusok továbbélésének, mivel Itália

az egyesítésig sok kisebb és nagyobb hercegségre, királyságra oszlott.

A kézikönyv gerincét a tulajdonképpeni nyelvtörténeti fejtegetések alkotják. Képet kapunk az olasz hangfejlődésről, a szókincs változásáról, valamint a morfológiai és mondattani sajátosságokról. Mindez igen világos nyelvezettel jelenik meg, ily módon nemcsak a nyelvtörténetet oktatók és kutatók számára hasznos könyv, de az egyetemi hallgatók számára is érthető, megtanulható.

A mű jelentőségét talán leginkább az a tény mutatja, hogy az 1987-es magyarországi kiadás után az olasz

Le Monnier kiadó kérte fel a szerzőt egy második, olaszországi kiadás anyagának összeállítására. Ha számba vesszük, hogy az olaszországi nyelvészek közül olyan nagyságok, mint B. Migliorini, G. Devoto, T. de Mauro és még sokan mások foglalkoztak az olasz nyelv történetével, s jelenítették meg fontos kézikönyveket, különösen ki-magaslónak és jelentősnek tűnik, hogy egy magyarországi italianista könyvet is publikálják. Mindez világosan mutatja Fogarasi professzor nemzetközi színvonalú munkásságát, elismerését.

B. Farkas Mária